

Пахомов Ілля Володимирович,
старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України
ORCID 0000-0002-6101-9384

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Важливою проблемою, особливо у воєнний час, є формування позитивних моральних цінностей особистості. Особливо це стосується учнівської молоді, у якій відбувається активне формування особистості, насамперед її спрямованості, чільне місце у якій займає ціннісно-смыслова сфера.

Тому ми розробили та підготували до впровадження тренінгову програму формування моральних цінностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – Програму). Вона побудована на засадах екзистенційної психології та притчатерапії. Її зміст відображає сучасні тенденції з формування моральних цінностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, містить інформацію щодо сутності цих цінностей, методики організації та проведення тренінгових занять в умовах сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу.

Основні положення Програми носять як науково-методичний, так і практично-зорієнтований характер і покликані сприяти більш чіткому та систематизованому уявленню про методику формування моральних цінностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Ми впевнені, що матеріали Програми стануть у нагоді педагогічним працівникам і керівникам

закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, насамперед соціальним педагогам та психологам.

Програма розроблена на засадах екзистенційної психології та притчатерапії, кількість прихильників практичного застосування яких останніми роками в Україні значно зросло. Це пояснюється, передусім, їх результативністю, завдяки якому за відносно короткий термін відбуваються позитивні зміни у поведінці людини.

Участь у Програмі слугує ефективним інструментом корекції порушень ціннісно-сислової сфери людини. Учасники замислюються над своїми життєвими цінностями, набувають знань та вмій щодо планування шляхів їх досягнення.

Екзистенційний підхід вимагає від фахівців зваженого та уважного ставлення до формуванні системи цінностей особистості. Безперечно, визнання ефективності загальнолюдських цінностей є необхідною умовою впровадження Програми.

Програма призначена для роботи з особами різного віку та статі, які здобувають професійну (професійно-технічну) освіту і прагнуть навчитися керувати своїми емоціями та діями, приймати рішення, визначати мету і планувати позитивні зміни у своєму житті.

Мета Програми – усвідомлення учасниками системи власних життєвих цінностей, навичок конструктивного та позитивного мислення, саморегуляції, рефлексії, цілепокладання і планування, а також сприяння позитивним змінам у поведінці.

Основними завданнями Програми є: сформувати усвідомлення власної системи життєвих цінностей; розуміння власної відповідальності за керування своїм життям; усвідомлення цінностей як рушійної сили людини; сприяти розумінню власної відповідальності за свої цінності; розуміння процесу формування просоціальних цінностей і їх впливу на життя людини; надати інформацію щодо основних гуманістичних цінностей, а також сприяти

розумінню учасниками важливості правильної постановки цілей та визначення шляхів їх досягнення, планування змін у своєму житті.

Позитивна динаміка всіх учасників групи визначається шляхом постійного спостереження за їх поведінкою та реакцією на навчальний матеріал, а також аналізу заповнення ними оцінювальних форм.

Навчально-методичний комплект Програми складається з методичного посібника для ведучого. Матеріали Програми подано у вигляді серії з 12 послідовних занять. Кожне заняття триває дві академічні години (90 хв.) і складається з трьох частин: вступна частина (привітання учасників Програми, повторення матеріалу попереднього заняття, роз'яснення незрозумілого); основна частина (огляд поточного заняття, представлення нового теоретичного матеріалу, інтерактивні вправи) та підсумок заняття (підбиття підсумків, оцінювання кожним учасником своєї роботи, матеріалу Програми і роботи ведучого).

Зміст Програми складається з 12 тем, майже усі з яких відповідають певним моральним цінностям: «Цінності», «Ціннісний вибір», «Життя», «Щастя», «Сім'я», «Свобода», «Любов», «Дружба», «Праця», «Час», «Самовдосконалення» та «Підсумки».

Основна форма проведення заняття – тренінг, що дозволяє учасникам обмінюватися інформацією з іншими у групі, вчитися висловлювати свою думку, розвивати та відпрацьовувати на практиці необхідні навички. У процесі тренінгу інформація засвоюється швидше, тому що учасники мають змогу обговорити те, що є незрозумілим, поставити питання й одразу застосувати отримані знання на практиці, формуючи таким чином відповідні поведінкові навички.

Групова робота в межах тренінгу реалізується у різних формах, що охоплюють інформаційні повідомлення та презентації ведучого, пошук творчих ідей за допомогою «мозкового штурму», бесіди та обговорення, роботу в групах, рольові ігри. Також можливе застосування інших форм роботи, що дають учасникам можливість закріпити здобуті теоретичні знання на практиці.

Вибір форми залежить від особливостей конкретної групи та можливостей ведучих.

До моменту входження учасників у Програму бажано провести індивідуальну роботу з ними з метою ознайомлення зі змістом, метою Програми та очікуваним результатом, а також графіком відвідування занять.

Необхідно врахувати, що впродовж проходження Програми деякі учасники матимуть потребу у додатковій увазі з боку спеціалістів, тому необхідно забезпечити їх своєчасну підтримку та надавати кваліфіковану допомогу (наприклад, забезпечення психологічною підтримкою).

Упродовж проведення Програми бажано підтримувати зв'язок зі спеціалістами, залученими до співпраці (психологами, соціальними працівниками), для відстеження змін у поведінці учасників.

Надалі, з метою закріплення позитивних результатів та відстеження ефективності Програми, бажано проводити періодичні зустрічі з учасниками та працівниками, залученими до роботи з ними (наприклад, після її проходження через 3 та 6 місяців).

Оптимальний розмір групи – 6-8 осіб. Рекомендована періодичність занять – не рідше одного разу на тиждень. Позитивно впливає на динаміку групи та розгляд тем Програми наявність ведучого, який є особою, що сприятиме формування у учасників позитивної моделі цінностей.

Бажано, щоб ведучий Програми мав психологічну чи педагогічну освіту; був знайомим з основами екзистенційного підходу, володів матеріалами Програми, знаннями, вміннями та навичками тренінгової роботи з аудиторією; дотримувався вимог етичного кодексу психолога, зокрема збереження конфіденційності інформації, отриманої від учасника.

Проведення Програми передбачає певні вимоги до навчального приміщення та його технічного забезпечення, а саме: площа аудиторії має відповідати чисельності групи; стільці для учасників та ведучого мають бути розташовані по колу, за межами якого мають розміщуватися столи для роботи груп; місця учасників повинні бути мобільними, столи та стільці – доступними

для переміщення; має бути наявна дошка для розміщення блокнота фліпчарт; необхідна проекційна техніка (ноутбук і проектор) та екран.

Таким чином, запропонована нами тренінгова програма формування моральних цінностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, на нашу думку, дозволить сформувати позитивні просоціальні морально-етичні цінності учнівської молоді, що буде дієвим засобом профілактики та попередження негативних соціально-психологічних явищ, які мають місце у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.